

IŠVADA

2020 m. birželio 10 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2020 m. birželio 10 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Algimanto Jurgausko peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 245 straipsnio pakeitimo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą papildyti Baudžiamojo kodekso 245 straipsnio sankcijoje numatytų bausmių sąrašą, įtraukiant ir laisvės atėmimo bausmę.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą nuomonę ir dėl šių motyvų:

1. Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 245 straipsnyje įtvirtinta nusikalstama veika, numatanti baudžiamąją atsakomybę už teismo sprendimo, nesusijusio su bausme, nevykdymą, priskiriama baudžiamųjų nusižengimų kategorijai. Už šios nusikalstamos veikos padarymą įstatymu numatyta galimybė taikyti viešuosius darbus, baudą, laisvės apribojimą arba areštą. Pagal BK 12 straipsnio nuostatas, baudžiamuoju nusižengimu laikoma pavojinga baudžiamuoju įstatymu uždrausta veika, už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu. Baudžiamajame įstatyme kriminalizuojant nusikalstamas veikas, nustatant bausmes, jų rūšis ir dydžius už tokių veikų padarymą, įstatymų leidėjas atsižvelgia į teisinių gėrių, kuriuos baudžiamuoju įstatymu siekiama apsaugoti nuo nusikalstamo kėsینimosi, svarbą, taip pat įvertina nusikalstamais veiksmais sukeltamų padarinių pavojingumą visuomenės, valstybės ir jos piliečių interesams. Todėl atsižvelgiant į BK 245 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdį ir laipsnį, nustatytos sankcijos yra pakankamos ir laisvės atėmimo bausmė nėra būtina, kad būtų pasiekti bausmės tikslai.

2. Nustatant bausmes ir jų dydžius už baudžiamuoju įstatymu uždraustas veikas būtina vadovautis ir proporcingumo principu, kuris ne kartą akcentuotas ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) jurisprudencijoje. Anot Konstitucinio Teismo, nustatant teisinius apribojimus bei atsakomybę už teisės pažeidimus, privalu paisyti proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. rugsėjo 29 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įtvirtintos bausmės neturi būti

griežtesnės negu reikia, jog padaręs nusikaltimą asmuo pasitaisytų, t. y. ateityje nebe nusikalstų, ir kad už nusikalstamas veikas negalima nustatyti tokių bausmių ir tokių jų dydžių, kurie būtų akivaizdžiai neadekvatūs nusikalstamai veikai ir bausmės paskirčiai (Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai).

3. Atkreiptinas dėmesys ir į kasacinės instancijos teismo praktiką, kurioje laikomasi pozicijos, kad BK 245 straipsnyje įtvirtinta norma negali būti taikoma dėl kiekvieno teismo sprendimo neįvykdymo fakto, nes teismo sprendimų, nesusijusių su bausmėmis, vykdymo užtikrinimas pirmiausia yra ne baudžiamosios teisės, bet civilinio, administracinio ir baudžiamojo proceso įstatymų uždavinys. Todėl baudžiamoji atsakomybė tokiais atvejais turėtų būti taikoma tik atsižvelgus į galimybes užtikrinti teismo sprendimo įvykdymą paminėtomis proceso priemonėmis (pavyzdžiui, kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-36/2012, 2K-69/2014, 2K-196-693/2015, 2K-229-788/2016, 2K-249-895/2016, 2K-13-719/2019).

4. BK 245 straipsnyje įtvirtintos sankcijos už šiame straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką ne tik atitinka šios nusikalstamos pavojingumo pobūdį ir laipsnį, bet kartu yra suderintos ir su sankcijomis už iš esmės analogiško pobūdžio ir pavojingumo Baudžiamojo kodekso XXXIV skyriuje (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai teisingumui) numatytas kitas nusikalstamas veikas (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 243, 244, 247 straipsniai). Todėl atsižvelgiant į šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, siūlymas griežtinti bausmę už BK 245 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką vertintinas kaip netikslingas ir išbalansuojantis baudžiamajame įstatyme įtvirtintą bausmių sistemą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, šiuo metu baudžiamajame įstatyme įtvirtinta baudžiamosios atsakomybės už teismo sprendimo, nesusijusio su bausme, nevykdymą forma vertintina kaip pakankama priemonė, siekiant įgyvendinti bausmės tikslus ir galimybę atkurti pažeistas nukentėjusių asmenų teises ir teisėtus interesus. Priešingai, papildomos, t. y. griežčiausios – laisvės atėmimo bausmės už šią veiką įtvirtinimas, būtų perteklinis baudžiamosios represijos didinimas, kuris neatitiktų šios nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdžio, prieštarautų proporcingumo principui bei sistemiškai išbalansuotų baudžiamajame įstatyme įtvirtintus už analogiško pavojingumo nusikalstamas veikas bausmių dydžius.

5. Siekiant išspręsti esamus teisinio reguliavimo trūkumus, dėl kurių asmenys neturėjo galimybės gauti kompensacijos už jų atžvilgiu iki 2005 m. liepos 1 d. padarytą sunkią ar labai sunkią smurtinę nusikalstamą veiką, Teisingumo ministerija parengė Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymo straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo straipsniu įstatymo projektą (toliau – Projektas), kuris įregistruotas Teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS Nr. 19-15590) ir šiuo metu derinamas su suinteresuotomis

institucijomis. Projekte siūloma išplėsti Kompensavimo įstatymo galiojimo laiką taisyklę, numatant, kad dėl smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo asmenys galėtų kreiptis, jeigu patyrė žalą iki 2005 metų, bet baudžiamasis procesas pasibaigė po šio įstatymo įsigaliojimo (2005 m. liepos 1 d.). Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Teisingumo ministerijos parengtą Projektą, bus sukurtos prielaidos gauti kompensaciją ir tiems asmenims, kurių atžvilgiu sunkūs ir labai sunkūs smurtiniai nusikaltimai padaryti iki 2005 m. liepos 1 d., jeigu galutinis sprendimas baudžiamajame procese priimtas po 2005 m. liepos 1 d.

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Algimanto Jurgausko peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Algimanto Jurgausko peticijos kopija, 2 lapai.
2. Teisingumo ministerijos 2020 m. sausio 30 d. raštas Nr. (1.39E) 7R-553, 3 lapai.
3. Išrašas iš Peticijų komisijos 2020 m. birželio 10 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-07, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras

Janina Šniaukštienė, tel. (8 5) 239 6819, el. p. janina.sniaukstiene@lrs.lt